

MEÄN VÄYLITTEN JA IHMISTEN PUOLESTA

Maa- ja metsätalousministeriö

Pello 16. marraskuuta 2018

kirjaamo@mmm.fi

Viite: Ministeriön lausuntopyyntö 5.10.2018 - diaari 1598/01.01/2018

Täydennys Tornio-Muoniojokiseuran lausuntoon 5.11.2018

Keskustelut Eija Kirjavaisen ja Timo-Ville Niemisen kanssa

Kalastuslain 379/2015 muuttaminen, 4 § Määritelmät, 10 a momentti

Määritelmään kalastusoikeudenhaltijasta, kohtaan 10 a) "yhteisen vesialueen osakaskuntaa;" tulee lisätä tarkottamaan myös: erityisen etuuden osakaskuntaa; jossa kalastusoikeudenhaltijalla tarkoitetaan yhteisäluelain 18.8.1989/758 3.2. kohdassa säädettyä erityisen etuuden osakaskuntaa, jossa perusoikeudet ja normiperusta ovat samanarvoisia yhteisen vesialueen osakaskunnan kanssa.

Kalastuslain määritelmä kalastusoikeudenhaltijasta ei nyt kata yhteisäluelaissa säädettyä erityisen etuuden osakaskuntaa. Näin ollen erityisen etuuden osakaskunta ei saa esim. järjestää kalastusta 41 §:n 1. momentin mukaisesti.

Perustuslakivaliokunta katsoi lausunnossaan 5/1981, että luovuttaessaan koski-osuutensa maanomistajat ovat useimmiten pidättäneet kalastusoikeuden itselleen. (perustuslakivaliokunnan lausunto 5/1981, sivu 6, *Eräät erityiskysymykset* - liite). Lain tehtävänä ei ole ratkaista sitä, kenellä tämä oikeus on.

Kunnioittavasti

Tornio-Muoniojokiseura ry
Kalervo Aska, pj.

jokiseura@tornionjoki.fi
www.jokiseura.fi

oikeudesta, jos se on tarpeen 1 §:n tavoitteiden saavuttamiseksi, joten näiden säännösten voidaan katsoa täyttävän hallitusmuodon 6 §:n 3 momentin molemmat edellytykset.

Kalastuslakiehdotuksen 14 §:n 1 momentin säännös on kuitenkin tältä osin muista poikkeava. Lunastuksen saajana on vesialueen omistaja eli periaatteessa toinen yksityinen. Säännökseen ei sisälly määräyksiä, joiden nojalla lunastuksen voitaisiin katsoa tapahtuvan yleiseen tarpeeseen. Tämän vuoksi 14 §:n 1 momentin säännös ei täytä yleisen tarpeen vaatimusta. Lunastuksen kohteeksi tulevat oikeudet saattavat olla taloudellisesti merkittäviä. Säännöksessä ei ole asetettu myöskään mitään edellytyksiä vesialueen omistajan lunastusoikeuden käytölle, joten sitä ei voida rinnastaa rasitteen poistamiseen tai siirtämiseen haittojen vähentämiseksi tai olosuhteiden muututtua, joten se vaatii valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n mukaista säätämismääräystä. Kalastuslakiehdotuksen säätäminen valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n mukaisessa järjestyksessä edellyttää siten joko 14 §:n 1 momentin poistamista tai sitä koskevan valtuutuksen lisäämistä valtuuslakiehdotukseen.

Kalastuslakiehdotuksen 19 §:n 2 momentin sanamuoto edellyttää, että vuokramiehellä on oikeus vuokrasopimuksen uudistamiseen siinäkin tapauksessa, että vesialueen omistaja ei halua lainkaan antaa aluettaan vuokralle. Perustelujen mukaan tarkoituksena on antaa vuokramiehelle etuoikeus sopimuksensa uudistamiseen, jos kalastusoikeus sopimuksen päätyttyä annetaan uudelleen vuokralle. Säännös on muutettava perustelujen mukaiseksi, koska nykyisessä muodossaan säännös edellyttää hallitusmuodon 6 §:n mukaiseen omaisuuden suojaan kuuluvan sopimusvapauden vastaisena valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n mukaista säätämismääräystä.

Kalastuslakiehdotuksen 132 §:n säännöksen mukaan yhteisen vesialueen osakkaalta hänelle kuuluvan kalastusoikeuden ilman muiden osakkaiden suostumusta ennen lakiehdotuksen voimaantuloa vuokrannut menettää vuokraoikeutensa, jollei lakiehdotuksen vaatimusten mukaista vuokrasopimusta ole tehty vuoden kuluessa sen voimaantulosta. Säännös merkitsee hallitusmuodon mukaiseen omaisuuden suojaan kuuluvan sopimusvapauden vastaista taannehtivaa puuttumista voimassa oleviin varallisuusarvoihin sopimuksiin, joten säännös edellyttää myös valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n mukaista säätämismääräystä.

Eräät erityiskysymykset

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan n:o 7 (1978 vp.) katsonut, että maan pohjoisimpien kuntien luontaistaloudesta huomattavan osan elannostaan saavilla maataomistamattomilla asukkailla, joista valtaosa kuuluu saamelaisväestöön, on sellainen vähintään nautintaperusteisiin oikeuksiin rinnastettava oikeus kalastukseen, joka sekä ammattikalastuksen että kotitarvekalastuksen luontoisena nauttii hallitusmuodon 6 §:ssä tarkoitettua omaisuuden suojausta. Perustuslakivaliokunnan kannanotosta huolimatta lausunnossa tarkoitettujen Inarin, Enontekiön ja Utsjoen kuntien asukkaiden vanhojen kalastusoikeuksien kohtalo on edelleen epäselvä. Näiden kuntien alueella sittemmin suoritettua vesipiirirajankäynnin osalta ei ole olemassa lainvoimaista ratkaisua. Edellä mainittuja, pääasiassa saamelaisväestölle kuuluvia vanhoja oikeuksia ei voida vaikeuksista järjestää tämän kalastuslakiesityksen yhteydessä. Tästä syystä perustuslakivaliokunta katsoo, että pohjoisten kuntien kalastuskysymykset on syytä viipymättä selvittää erikseen.

Vesistöön rakentamisen seurauksena on Pohjois-Suomen ja Pohjanmaan jokiin syntynyt voimalaitosten yläpuolisia pato- ja tekoaltaita. Ennen rakentamista ja allasalueiden syntymistä on joessa ollut isojaon rantaviivojen välille rajoittunut vesialue, joka kylien välisissä vesirajankäynneissä on rajattu vesioikeudellisen kylän vesialueeksi. Luovuttaessaan koskiosuutensa maanomistajat ovat useimmiten pidättäneet kalastusoikeuden itselleen, omistamalleen tilalle tai manttaalin omistajalle. Näistä vesialueista on pääsääntöisesti voimayhtiöiden toimesta muodostettu koskitiloja. Lohkomisen jälkeen koskitila ei ole enää tilojen yhteinen vesialue, vaan vesitilana yhteisomistuksen kohde, jossa osakkaina ovat voimayhtiö ja ne tilat, joilla on kalastusoikeutta koskitilan alueella. Koskitilan lohkomisessa pidätettyjä kalastusoikeuksia ei ole otettu huomioon, kun voimassa olevan jakolain mukaan ei kalastusoikeutta toisen alueeseen voida perustaa rasitteeksi.

Kalastuslakiehdotus ei ota kuitenkaan huomioon kalastusoikeuden pidättäjien asemaa pohjoisten jokien koskitila-alueilla ja patoaltaita. Kalastusoikeuden pidättäjien asema on lainsäädännössämme edelleen järjestämättä eikä nykyistä tilannetta voida pitää paikallisen väestön kalastusoikeuksien turvaamisen kannalta tyydyttävänä. Kalastusoikeuden pidättäneet

eivät pääse mukaan kalavesien hallintoon, koska vain yhteisen kalaveden osakkaat voivat muodostaa kalastuskunnan kalastuslakiehdotuksen 3 §:n mukaan.

Paikallisen väestön kalastusoikeuksien turvaamiseksi koskitila- ja patoallasalueilla on välttämätöntä, että kalastuslakiehdotukseen lisätään asianmukaiset säännökset kalastuskunnasta koskitila- ja patoallasalueilla ja että jakolakeja täydennetään kalastusrasitetta koskevilla säännöksillä. Vastaavat järjestelyt ovat tarpeen myös tekoallasalueilla. Kalastuslakiehdotuksen 14 §:n 1 momentin säännös ei myöskään ole sopusoinnussa tämän paikallisen väestön kalastusoikeuksien turvaamisen kanssa. Varallisuusarvoisina nämä oikeudet kuuluvat hallitusmuodon 6 §:n omaisuuslainsuojan piiriin.

Kalastuslakiehdotuksen 65 §:n säännös, jonka mukaan kalastuskunnan johtokunta voi eräissä tapauksissa harkintansa mukaan kieltää kalastuksen määrääjäksi osakkaalta tai muulta henkilöltä ilman, että säännöksessä tarkoitettua tekoa tai laiminlyöntiä on oikeuden päätöksellä todettu, on perustuslakivaliokunnan mielestä oikeusturvan kannalta arveluttava. Kalastuksenvalvoja tai viranomainen, joka kalastuslakiehdotuksen 101 §:n mukaisesti on ottanut haltuunsa säännöksessä tarkoitettua tavaraa, saa 102 §:n 3 momentin mukaan periä lunastuksen itselleen, jos syytettä ei asiassa nosteta. Perustuslakivaliokunnan mielestä järjestely on periaatteellisesti arveluttava. Kalastuslakiehdotuksessa kalastuspiirille esitetään runsaasti tehtäviä, joista osa liittyy merkittäväällä tavalla kansalaisten oikeusturvaan. Perustuslakivaliokunta katsoo tämän edellyttävän, että annettaessa asetuksella tarkempia säännöksiä kalastuspiirin organisaatiosta ja päätöksenteosta asianmukaista huomiota kiinnitetään oikeusturvan toteutumiseen kalastuspiirin päätöksenteossa.

Hallituksen esitykseen sisältyvä toinen lakiehdotus sisältää edellä esitetyn mukaisesti kohtia, joiden säätämiseen valtuuslakiehdotus ei oikeuta ja joiden perustuslakivaliokunta katsoo hallituksen käsityksestä poiketen vaativan valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n mukaista säätämistä. Perustuslakivaliokunnan tehtävänä

ei toisaalta ole lausunnossaan asiaa käsittelevälle erikoisvaliokunnalle ottaa kantaa lain sisältöä koskeviin tarkoituksenmukaisuuskysymyksiin ohi valtiosääntöoikeudellisten näkökohtien. Tämän vuoksi perustuslakivaliokunta toteaa ainoastaan, ettei ole valtiosääntöoikeudellisesti asianmukaista säätää sekä valtuuslakia että valtuuslain nojalla annettavaa lakia valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n edellyttämällä tavalla, vaan valtuuslakiehdotusta tulisi täydentää vastaavasti taikka kalastuslakiehdotuksen valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n mukaista säätämistä edellyttävät ja valtuuslakiehdotukseen sisällyttämättömät kohdat poistaa tai muuttaa, siltä osin kuin niiden sisältö on ristiriidassa perustuslain kanssa, tarkoituksenmukaisimmalla tavalla ottaen huomioon kalastuslainsäädännön uudistamiseen liittyvät kokonaistarpeet.

Edellä esitettyyn viitaten perustuslakivaliokunta, jolla ei ole muita valtiosääntöoikeudellisia huomautuksia hallituksen esityksen johdosta, kunnioittaen lausuntonaan esittää,

että hallituksen esitykseen n:o 214 (1980 vp.) sisältyvä ensimmäinen lakiehdotus on käsiteltävä valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrättyssä järjestyksessä,

että toinen lakiehdotus voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n mukaisessa järjestyksessä, jos valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n mukaista käsittelyjärjestystä vaativat kohdat poistetaan tai muutetaan valiokunnan esittämällä tavalla taikka niitä koskeva maininta sisällytetään ensimmäiseen lakiehdotukseen ja valiokunnan esittämät muut säätämistä edellyttävät kohdat otetaan asianmukaisesti huomioon,

että kolmas ja neljäs lakiehdotus voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n mukaisessa järjestyksessä, ja

että ensimmäinen lakiehdotus säädettäisiin ottaen huomioon valiokunnan edellä esittämät valtiosääntöoikeudelliset näkökohdat.

Perustuslakivaliokunnan puolesta:

Erkki Pystynen

Martti Manninen